

תקציר העבודה:

עבודה זאת מבקשת להצביע על קיומה של תודעת זהות לאומית יהודית-מזרחית בישראל כיום, להתחקות אחר שורשיה ולברר את תוכנה.

חלקה הראשון של העבודה, מבקש להניח את היסודות להבנת התודעה הלאומית היהודית מזרחית כיום, תוך הצגתה באופן מובחן מזו האשכנזית, ומתוך סקירת הקונטקסט ההיסטורי והתרבותי שבו התפתחה. בתמצית, התעוררותה של התודעה הלאומית-יהודית בקרב יהדות אירופה הופיעה על רקע משבר זהות עמוק אותו חוו יהודים אלו בתקופת ההשכלה והאמנציפציה. התנועה הציונית הופיעה, כמענה לאותו משבר, תוך שהיא מציעה, לראשונה בהיסטוריה היהודית, תודעה לאומית יהודית שאיננה מעוגנת בדת. לעומתם יהודי ארצות האסלאם לא חוו משבר זהות דומה, ולכן התודעה הלאומית שלהם הוסיפה (ומוסיפה) להיות מעוגנת במסורת הדתית ולהתנהל באופן שאיננו משברי.

חלקה השני של העבודה מבקש לאפיין תודעת זהות לאומית זאת, להמחיש את נוכחותה בישראל כיום, ולהצביע על הפער בינה לבין הזהות הלאומית היהודית האשכנזית, פער היורד עד למבני העומק של הזהות הקולקטיבית.

בחלק זה אבקש לטעון, כי היהודים הישראלים ממוצא מזרחי אימצו את השפה הלאומית הציונית-אשכנזית על מושגיה סמליה והנרטיב ההיסטורי שלה תוך שהם מטעינים אותם בתוכן שונה. תוכנה של תודעת הזהות הלאומית היהודית מזרחית, מגיע לה גם היום כמו בעבר, מהעולם הדתי מסורתי, אך היא איננה מתנסחת כאידיאולוגיה אלא מתבטאת בדרך חיים ובעולם ערכים מגובש היונק מבית אבא. אותה תודעה לאומית, מתייחדת במסגרת היהודית ישראלית גם בכך שהיא איננה משברית שכן זהו דפוס לאומיות אוטנטי אשר השתמר ללא טרנספורמציה רדיקלית במהלך המעבר מהגלויות למדינה הריבונית. זוהי תודעה לאומית שאיננה מסוכסכת עם התוכן הפנימי שלה ולכן התנהלותה איננה משברית.

כתמיכה וסיוע לטענות אלו, אסתייע בהצגת פילוח מחודש של סקרי דעת קהל האחרונים של "המכון הישראלי לדמוקרטיה" מהשנים האחרונות (2009-2015) על בסיס מוצא עדתי, המצביעים על השונות בין מזרחים לאשכנזים כאמור.